

ΘΕΑΤΡΟ

Λαϊκό πανηγύρι με ούριο άνεμο

Η Νόνα Μολέσκη γράφει για τους
«Αχαρνείς» του Αριστοφάνη σε
σκηνοθεσία Βαρνάβα Κυριαζή

«Bravi!»

φωνάζουν οι Ιταλοί επευφημώντας τους συντελεστές μιας παράστασης, στον πληθυντικό, αλλά εξατομικευμένα, «bravi, λεβέντες, τολμήσατε, πετύχατε». Το δικό μας «μπράβο» ναι μεν απ' εκείνους το πήραμε, αλλά το γενικεύσαμε, το δίνουμε ταυτόχρονα σε όλους και σε κανένα. Όχι, καλύτερα εξατομικευμένα, για να έχουν όλοι το μερίδιό τους. Bravi εκείνοι που αποφάσισαν να ξεκινήσει το ταξίδι κάτω από το απειλητικό «εάν και εφόσον» αυτού του καλοκαιριού. Εκείνοι που με αγωνία και βιάση έχτιζαν εν πλώ το πλοίο τους. Εκείνοι που έβαλαν το προσωπικό τους στοίχημα, που διακύβευσαν τις καλλιτεχνικές τους υπολήψεις σ' αυτό το υψηλού ρίσκου εγχείρημα.

Βέβαια, υπήρχε και σημαντικός ούριος άνεμος: η επιθυμία του κοινού «να ξαναβρεθούμε, ρε παιδιά!», η ετοιμότητά του ν' ανοίξει τις αγκάλες του στους παλιούς γνώριμους, χωρίς καμία απαίτηση για πειραματισμούς, η προδιάθεση των θεατών για μια κοινή με τους δημιουργούς νίκη, έστω και τόσο συμβολική, όσο η ατομική ειρήνη του Δικαιόπολη. Στο κλίμα της διάχυτης οικειότητας συνέβαλλε και το γεγονός ότι η φετινή παραγωγή του ΘΟΚ έγινε με ντόπιες δυνάμεις και για εγχώρια κατανάλωση λόγω υποχρεωτικής απομόνωσης στο νησί μας, χωρίς βαρύγδουπες συνεργασίες και χωρίς την προσπάθεια να αρέσει σε κάποιους άλλους, να ταιριάζει σε κριτήρια άλλων.

Αυτές ήταν οι συνθήκες και οι προδιαγραφές για τους φετινούς «Αχαρνείς» του Αριστοφάνη βάσει των οποίων ο Βαρνάβας Κυριαζής συνειδητά και δικαιολογημένα έβαλε πλώρη για ένα διαχρονικό λαϊκό πανηγύρι. Δεν προσγείωσε το 2,5 χιλιάδων χρόνων έργο σε καμιά αναγνωρίσιμη ιστορική εποχή, δεν το συγκεκριμενοποίησε ιδεολογικά ή στυλιστικά ζητώντας από τους συνεργάτες να δημιουργήσουν πρωτίστως διάθεση, κλίμα, συναίσθηση. Επένδυσε στη δημοφιλή λαϊκότητα του πρωταγωνιστή του Ανδρέα Τσουρή, δεν του περιόρισε τα υποκριτικά του σόλο, του έδωσε ελευθερία να διαδηλώσει την υποκριτική του μανιέρα και να έχει τον προσωπικό του ρυθμό. Ως θεατές, βγάζουμε συμπεράσματα από το τελικό αποτέλεσμα, χωρίς να γνωρίζουμε τη διαδικασία της συνεργασιακής πορείας σκηνοθέτη-πρωταγωνιστή, αλλά πιστεύω πως αυτός ήταν ο τρόπος να αποδώσει ο ηθοποιός στον μέγιστο βαθμό των δυνατοτήτων του, όπως και συνέβη.

Εκεί που ο ρυθμός ήταν το βασικό και επίμονο ζητούμενο του σκηνοθέτη, ήταν η δράση του ανδρικού Χορού. Με την πραγματικά μεγάλη συμβολή του χορογράφου της παράστασης Παναγιώτη Τοφή ο χορός λειτούργησε στη γόνιμη διασταύρωση ατομικής δημιουργικής ελευθερίας και άρτια οργανωμένης ομαδικής κίνησης. Bravi, bravi. Τα κοστούμια της Έλενας Κατσούρη έδωσαν ελευθερία στις κινήσεις τους, έδωσαν χιούμορ στην εικόνα με αναμενόμενες αριστοφανικές υπερβολές και «οπτικές βωμολοχίες», χωρίς εποχικές διευκρινίσεις και συντονισμούς (π.χ., η συνύπαρξη της καρικατουριστικής αρχαιοπρεπούς όψης του Λάμαχου του Αντρέα Τσέλεπου με το αρχοντοχωριάτικο μπορντό κοστούμι του Δικαιόπολη). Το σκηνικό του Γιώργου Γιάννου, επίσης χωρίς ιστορική ή άλλα διευκρίνιση, δίνει λειτουργική ελευθερία στις κινήσεις των ηθοποιών. Κάποια ερωτήματα, που μάλλον πρέπει να απευθύνονται στον σκηνοθέτη, προκαλούσε ο αρκετά ανεκμετάλλετος εξώστης με τη μόνιμη παρουσία της καθισμένης Γυναίκας, αλλά και το «ασανσέρ» με τον Ευριπίδη (Βασίλης Βασιλάκος), η σκηνή του οποίου κάπως υποβαθμίστηκε ως προς τον χρόνο και ως προς τη σημασία που της δόθηκε από τον σκηνοθέτη, ενώ η ίδια η κατασκευή ήταν οπτικά αρκετά επιβλητική.

Αναμφισβήτητα ο Κώστας Κακογιάννης υπήρξε σημαντικός συνδημιουργός της παράστασης. Εξέπληξε με την ποσότητα και την ποιότητα της μουσικής με την οποία όχι απλά ένδυσε το έργο, αλλά έδωσε μουσική σάρκα πάνω στα οστά που έφτιαξε ο σκηνοθέτης. Η ζωντανή παρουσία ομάδας μουσικών απαραίτητη και διακριτική (θυμόμαστε παραστάσεις όπου δεν ίσχυε κανένα από τα δύο). Η μουσική διδασκαλία των ηθοποιών έφερε πολύ καλά αποτελέσματα. Οι στίχοι του Πάμπου Κουζάλη αβίαστα έφεπταν πάνω στη μουσική του Κακογιάννη.

Σ' ό,τι αφορά τις Παραβάσεις, η εξαιρετική φωνή της νεαρής Γεωργίας Νεοκλέους εντυπωσίασε όλους, όμως η απόφαση του σκηνοθέτη να αντιπαραβάλει την αγνή παρουσία ενός Παιδιού ως μορφή με... τι ακριβώς; με «όλα τα άλλα»; μου φαίνεται γενικευμένη και αδιευκρίνιστη. Αν θυμάμαι καλά, ο Βαρνάβας Κυριαζής το είχε κάνει και στις «Νεφέλες». Τα κείμενα των Παραβάσεων, γραμμένα από τον Πάμπο Κουζάλη, άγγιζαν πληθώρα θεμάτων («σχολειά-κελιά», «μου καρφώνετε τα πόδια μου στο χτες», «κόβετε τους χάρτες με μαχαίρι», «οι άνθρωποι των τεχνών... πεινάνε και διψάνε») Πιστεύω πως μ' αυτόν τον τρόπο διασκορπάται η δύναμη της διαμαρτυρίας και το I can't breathe («Δεν παίρνω ανάσα/ Μου πατάτε τον λαιμό μου») ακούγεται... μη στοχευμένο, να το πω; Κάπως αδιευκρίνιστη μου φαίνεται και η συνάντηση στο φινάλε των δύο Γυναικών, εκείνης της συμβολικής που καθόταν στον εξώστη και της νεαρής σύγχρονης κοπέλας των Παραβάσεων, που μαζί εγκαταλείπουν τον κόσμο των ανδρών... οι οποίοι τα έκαναν θάλασσα;

Όσο λαϊκό πανηγύρι και να στήνεται πάνω στο αριστοφανικό υλικό, κάποιες πιο ξεκάθαρες ιδεολογικές και πολιτικές τοποθετήσεις χρειάζονται. Είναι φυσικό όμως ο κύριος δημιουργός της παράστασης, ο σκηνοθέτης, να προβάλλει αυτά που του πέτυχαν καλύτερα, όπως ο πολύ οργανικός Δικαιόπολης του Ανδρέα Τσουρή, ο εξαιρετικός ανδρικός Χορός, με φωνητική και κινησιολογική απόδοση ψηλού επιπέδου, όπως ο ρυθμός της ροής της παράστασης. Ίσως για χάρη του ρυθμού ο Κυριαζής αφήνει τις «ιαμβικές σκηνές» με τους ξενοτοπίτες εμπόρους, με τους συκοφάντες, κ.ά., να περνάνε με ταχύτητα.

Bravi. Ήταν δύσκολο αλλά το πέτυχαν.